

Zavezniki postopajo z Grčijo kot svoječasno Nemčija z Belgijo.

**FRANCOZI IN ANGLEŽI POROČAJO O USPEHIH, NEMCI PRA-
VIJO, DA SO VHI NAPADI ODBITI. — RUSI SO OBNOVILI
OFENZIVO NA LEVEM KRILU. — V LONDONU SO V NED-
ELJO LAGALI, DA JE HERMANSTADT ZASEDEN. — PRI
DODRUDJU SO BOLGARI ZASEGLI 710 RUMUNCEV IN
VRGLI RUMUNSKO ARMADO NAZAJ. — ZRAČNI NAPAD
NA LONDON.**

Zavezniki so ukradli štiri nemške trgovske parnike v nevtralni luki.

Berlin, 5. septembra. — Bolgar-
ska konjenica je pri Kolmarju
vrgla rumunsko pehoto in ujela
710 mož.

London, 5. septembra. — Angleške sile so zasedle Dar-Es-Salaam, glavno mesto v nemški vzhodni Afriki.

SPLOŠNI POLOŽAJ.

Angleži in Francozi so ponovili ofenzivo na obeh straneh reke Somme in grozna bitka, ki je divjala ves dan v nedeljo je končala s tem, da so zavezniki potisnili Nemce nazaj na šest milj široki fronti in Angleži so osvojili ves Guillemont, za katerega se je že

tonko krvi prešlo zadnjih par mesecev; obenem so okupirali del vasi Ginchy. Na drugi strani reke so Francozi osvojili De Forest in Clery, ki sta na robu Comblesa, katerega amatrsko zastrategično železniško točko. Berlin je poročal v soboto zvečer, da so Nemci reokupirali sistem zakopov južno od Estreessa, v današ-

Francezji ponovili "močne napade med Maurepanom in Clery, ki se niso obnesli." Pariz pravi, da je bilo tekom nedeljske ofenzive vjetih več kot dvatisoč Nemcev. Na poldrugi milji široki fronti med Guilleumontom in Ginchy, kjer so napadli Angleži, so vrgli Nemci v boj 10.000 mož (180to divizijo), a iz boja se je vrnilo le kakih 2000 mož; vsi drugi so obležali mrtvi in ranjeni.

Nepotrebno je pripraviti se za
governorjem, kaj so njemu poro-
čali njegovi ljudje, ki jih je oseb-
no poslal, da vodijo preiskavo.
Njegova dolžnost je, da upošteva
uradno poročilo delavskega de-
partamenta. Delavci bodo lahko ob-
sodili njega in njegovo stranko. Vo-
litve so pred durui in takrat bodo
delavci lahko obračunali s kapi-
talistični politikaši, če volijo koci-
nistično.

Jeklarski trust je dobil svoje.
Chisholm, Minn., 4. septembra. — Jeklarski trust je napel vse svoje sile, da bi bil mladi bolgarski lizenir Jurij Andrejevin deportiran, pa mu je njegova nakana spodletela. Mogote pri jeklarskem trustu je silno ujezilo, da se je akademično izobražen človek

pridružil stavkarjem in v sveti jezi so se odločili, da ga je treba deportirati v Bolgarijo.

John C. Densmore, delovni tajnik delavskega departmanta, je odredil, da Andrejčin ni nevaren in nečeljen priseljence v zmislu postave, in sedaj je Andrejčin prost.

To je krepka moralna zausnica
jeklarskemu trustu, ki si je do-
misljal, da ima oblast določati,
kdo sme ali ne sme od priseljen-
cev v Združene države.

Andrejčin je dober govornik, ki
je nastopil na shodih štrajkarjev
in govoril za pravice štrajkočih

(Dolge na 2. strani, 8. kolona)

Rusi so tudi ponovili ofenzivno bojevanje v južni Galiciji ob Złoti Lipi v smeri proti Lvovu. Veče bitke se vrše pri Złoczevu in Haliču in dalje južno od Fafalova v Karpatih, kakor tudi v okolici Dornavate ob rumunski meji. Petrograd poroča, da so Rusi pregnali Nemce iz mnogih utrjenih pozicij in osvojili več višin v Karpatih. Na drugi strani poroča Berlin, da so Rusi arditno napadli se-

verno od Zborova, istočno od Lova in v okolici Brzezanya, toda napadi da so bili odbiti. Obenem priznava Berlin, da so Rusi osvojili goro Ploska v Karpatih.

Rumunci nadaljujejo s svojim prodiranjem na Sedmograskem. Dunaj je v svojem sobotnem poročilu priznal, da so Avstrijci izpraznili Hermanštät in Sepsi 8. Gyorgy zašjo sredo, v večeršnjem poročilu pa pravi, da so Rumunci namenili svoj ogenj na to mesto. Hermanštät ima 35.000

prebivancev in leži dvanaest milj od rumunske meje; Sepsi St. Gyorgy se nahaja 16 milj severozapadno od Kronštata. Bitka za Orsovo ob Donavi je trajala pet dni in po neuradnih vestih iz Bukarešta so Avstrijci ostavili mesto in se umaknili na zapadni breg reke Cerne. Dunaj in Berlin molčita o bojih pri Orsovi. Pač pa poročajo Berlin, da so Nemci in Bolgari prekršili rumunsko mejo pri Dobrodjii na južnoiztočnem koncu Rumunije med Donavo in Črnim morjem in pognali v beg prednje straže sovražnika. 50.000 Nemcev je prišlo v Klausenburg na Sedmograškem, ki bodo pomagali Avstrijcem odbijati Rumunce.

Na balkanski fronti v Macedoniji in ob srbski meji se vrše artilerijski boji. Berlin pravi, da ni sploh nič važnega poročati. Ravno tako ni nobenih izprememb na italijanski fronti.

Na Grškem vlada prava konfu-
zija — ali pa v poročilih, ki pri-
hajajo iz Grške. V petek, soboto
in v nedeljo so se trdovratno po-
navljale vesti, da se je kralj od-
povedal prestolu in da se razširja
revolucija iz grške Makedonije v
Epir in Tesalijo. Brzjavke so se
glasile, da je revolucije organizi-
ral "Odhod za obrambo Makedo-
nije", ki je bil ustanovljen v So-
lunu. Ta odbor je — ne zmeneč
za kralja in neutralne vlade v A-

tenah — odredil splošno mobilizacijo in pozval vojaštvo, kar ga je bilo pod orožjem, na boj proti Bolgarom. Nekaj garnizij se je ustavilo in vnel se je boj. Nepokorno oziroma lojalno garnizijo v Solunu so internirali Francozi in Angliji, ostale so se podale revolucijonarnemu odboru. Včerajšnje (ponedeljkove) vesti pa govorijo, da se je kralj Konstadin premislil in da se bo udal zahtevam zaveznikov, ki hočejo kontrolo nad grško pošto in brzojavno zvezo in obenem zahtevajo, da se takoj deportirajo iz Grške vsi zastopniki Nemčije in njenih zaveznice (konzuli, časnikaški poročevalci itd.). Istočasno so zavezniki izkreali svoje čete v Pireju (luka v Athenah), ki so se polastile postaje brezžičnega brzojava. Zavezniki so tudi ugrabili štiri nemške trgovske parnike, ki so bili internirani v Pirej od začetka vojne in pravijo, da so potopili nemško submarinko, ki se je skrivala pri obrežju Phalerona. Nadalje se glasi vest iz Soluna, da bodo zavezniki ustanovili Pireju bazo za svoje armade na levem krilu balkanske fronte, ki bo s pomočjo železniške zveze čez grško ozemlje veliko bližje bojišču, kakor pa sedanja baza v Solunu. Izključitev Nemcev in Avstrijev iz Grške se je že začela; v Athenah — tako poročajo — so aretirali več nemško-avstrijskih časnikašev; baron Schenk, vodja nemške časnikaške agenture v Athenah, se je skril.

Te vesti dokazujejo, da se kralj ni odpovedal prestolu in da se v Atenah še vedno drži svojega stališča neutralnosti, toda pritisk entente — ki je brez dvoma indirektno organizirala "revolucijo" zadnjih dveh dni, če je sploh bila — je že tako velik, da bo morala grška vlada nekaj storiti, ako se hoče obdržati na krmilu. "Lokal Anzeiger" v Berlinu piše, da mora Nemčija že zdaj smatrati Grško v vrsti entente in da mora nastopati, kakor da je Grška že napovedala vojno.

Uradna poročila slede:

FRANCOSKA FRONTA.

Francosko poročilo.

Pariz, 4. sept. — Severno od Somme je naša infanterija napadla v zvezi z britičko armado po artilerijski preparaciji večraj opoldne nemške pozicije na štiri milje široki fronti od Maurepasa do reke s takim uspehom, da je bil zastoj vsak odpor sovražnika. Naše čete so pometle z velikimi sovražnimi silami in osvojile De Forest in Clerj. Severno od De Fo-

(Nadaljevanje na 3. strani,
1. stopce.)

VREME

Chicago in okolica: nestanovitno vreme v torek in sredo; večina južni vetrovi.

Illinois: nestavljivo vreme v tosk in sredo; v splošnem gorko.
Temperatura v Chicagu: najvišja 82, najnižja 68 stopinj.

PROSVETA
GLASILO SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Izda se dvakrat na teden v prostoru
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Cene oglašev po dogovoru. Nakopi se ne
vratajo

Narodna: Zedinjene države (vse
člani) in Kanada \$5 na leto, \$1.50 na pol leta
in 75c na tri mesece; Češka in Poljska
\$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.12 na tri
mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s tem:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National
Benefit Society

Issued daily except Sundays and Holidays
OWNED BY SLOVENIC NATIONAL
BENEFIT SOCIETY

Advertising rates on agreement

Subscription: United States (except Chi-
cago) and Canada \$5 per year; Chicago and
foreign countries, \$4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Ščit za sužnost.

Ko je senat sprejel zakon za o-
brambo otrok v ostrejši obliki kot
v kongresni zbornici, je senator
Cummins, progresovec iz Iowe,
porabil priliko, da je povedal, da
je predsednik prisilil kongres, da
dela. "Uzurpacijo uprave" so i-
menovali nasprotniki zakona za o-
brambo otrok željo predsednika,
ki ima namen, zapleniti "državne
pravice." In ko je prišla predlo-
ga na splošno glasovanje, so se
vpognili Cummins in nekateri ju-
žni senatorji, ki so izražali strah,
da zakon za varstvo otrok pome-
te z zadnjimi pravicami držav v
Uniji.

Našim starinam ne gre v glavo,
da so bile takrat, ko je bila spre-
jeta ustava, popolnoma druge go-
spodarske razmere. Uveljavljena
je bila še telesna sužnost in suž-
nodrži so zahtevali za države po-
sebnosti privilegije, ker so se bali
naraščajočega demokratičnega
mišljenja. Če so takrat zastopniki
iz severnih držav privolili v pose-
bne pravice držav, so to storili, da
niso kalili edinstva v novorojeni
republikli.

To je že nekaj navadnega, da
se kriči v imovitih krogih o "u-
zurpaciji uprave," če se vlada le
kolikšna oziroma na ljudske želje.
Proti zakonu za varstvo otrok, ni
nihče drugi kot izkoriščevalci o-
trok, katerih ni sram, da dobri
prstki malenkost za svoje množe
profit. Smešno je torej, če se go-
vori o uzurpaciji uprave, če o
gromna ljudska večina hoče, da o-
troci hodijo v šolo, se izobrazijo
je, mesto da garajo za tovarnar-
je.

Ljudska volja je bila, da upra-
va, oziroma predsednik pritiska na
kongres, da sprejme zakon za var-
stvo otrok. Predsednik je najviš-
ji uradni in državni in njegova
dolžnost je, da se oziroma na željo
ljudske večine in ne zahteve par-
izkoriščevalcev, ki bi radi ohrani-
li stare suženske razmere do so-
dne dne. Združene države so re-
publika in v republikli ima odlo-
čiti večina in ne par ljudi, ki so
si z izkoriščanjem drugih ljudi
nagromadili milijone. In če ljud-
ska večina zahteva, da se sprejme-
jo zakoni proti izkoriščanju, po-
tem polni predsednik voljo te ve-
čine, če pritiska na kongres. Sen-
ator ali kongresnik zastopa le en
volilni okraj in če je volilni okraj
v nasprotju z mišljenjem tega vo-
lilnega okraja, se vendar ne bo-
do vsi volilni okraji ravnali po
želji tega okraja. Če bi se zgodi-
lo kaj takega, potem bi vladala
manjšina in ne večina. Govorili
in pisali bi lahko o uzurpaciji e-
nega volilnega okraja, ki hoče
vsem drugim volilnim okrajem
diktirati postavbe.

Doktrina o državnih pravicah je
malik, ki kateremu molijo vsi na-
zadnjaki, če vidijo, da se drobe
privilegije imovitega razreda in
ljudstvo prihaja do svojih pravic.
Doktrina o državnih pravicah je
sej za obrambo sužnosti in vedno
se govori o teh pravicah, da so v
nevarnosti, če gre za gospodarske
interese imovitega razreda.

Ni ga bilo gospodarskega inte-
resa pri katerih niso igrali "dr-
žavne pravice" ali pa "nacional-
izem," kar se je zdelo bolj prak-
tično in koristno, in interesom,
svoje uloge, pa če se je šlo za žga-
nje, interese železniških kraljev ali
pa za zakon za varstvo otrok.

Na pametnega človeka taki za la-
se privilegiji dokazni ne napravijo
stisa, ker ljudske pravice so nad
"državnimi pravicami" in "naci-
onalizmom."

Bodimo vedno na stra- ži za javne šole.

Ameriške javne šole imajo to
dobro lastnost, da se v njih ne
poučuje verouk, da je iz njih
izključen verski poduk v vsaki
formi. In to je prav. Kdor ima
potrebo se učiti verouka, se ga
lahko uči kolikor hoče v takozva-
nih nedeljskih šolah, ki jih vzdr-
žujejo skoraj vse vere in verske
sekte iz privatnih sredstev.

Kljub temu da je v zmislu u-
stave Združenih držav nemogoče
uvesti obligatni verski poduk, ne
mirujejo nazadnjaki, ki bi radi
zastupili možgane mladini s pri-
povedkami, ki nimajo najmanjše-
ga zmisla za praktično življenje.
Če jim danes spodleti njih namen
in nalete na hud odpor pri ljud-
stvu, vseeno nekoliko kaneje pri-
dejo zopet s svojo zahtevo, da se
vsaj nekaj podobnega verskemu
poduku uvede v javnih šolah.

Spominjamo se še, da so pred
desetimi leti poskušali na javni
ljudski in srednji šoli v Chicagu
uvesti čitanje sv. pisma. V ljud-
stvu je nastal vihar in pametni
stariši so naročili svojim otrokom,
če pride učitelj verouk in čita-
sv. pismo, naj zapuste šolo za to-
liko časa, dokler čita sv. pismo
v šoli. To je pomagalo in nazad-
njaki so odnehal, opustili so svo-
jo zahtevo.

Otrok ne gre k ognju, če se o-
peče. Kdor naše nazadnjake sodi
po tem pregovoru, se moti, ker
računijo takole: Če smo pogoreli
v Chicagu, ki je že tako razpito
kot Sodoma in Gomora, poskusi-
mo svojo srečo drugod, kjer zna-
nost in veda še nista "okužili"
ljudstva.

In tako se je zgodilo, da je bil
v legislaturi države New Jersey
stavljen predlog, da se v vseh jav-
nih šolah države uvede obligatno
čitanje sv. pisma vsaki dan, in
kdor ne pošluša sv. pisma, da se
ga kaznuje. Proti predlogu je na-
stala opozicija, kljub temu so
zmagali nazadnjaki in legislatura
je sklenila, da se priredi zasliša-
nje zastopnikov raznih ver, da se
izreče, če je potrebno čitanje
sv. pisma v šoli. Sumljivo je že to,
da naj se o tako važni stvari za-
vzgoji in poduk zasliši le zastop-
nike ver, ne pa tudi člane prosvet-
nih, kulturnih in znanstvenih dru-
štev.

Zaslišanje se je vršilo v Trento-
nu. Zastopniki protestantskih
verskih občin so živo zagovarjali,
da se čita sv. pismo v javnih šo-
lah, mejtem ko so zastopniki ka-
toliških in židovskih verskih ob-
čin nasprotovali čitanju sv. pi-
sma v javnih šolah. Zadnji niso
nasprotovali čitanju sv. pisma v
javnih šolah, ker smatrajo, da je
verski poduk v šoli nepotreben.
Križali so se interesi pobožnjakov,
ker ima vsaka vera svoje sv. pi-
smo in ga tudi razlaga po svoje,
in tako ni prišlo do zedinjenja in
soglasne podpore, da naj se obli-
gatno uvede čitanje sv. pisma v
javnih šolah.

Argumenti, ki so jih povedali
katoliški in protestantski popje
in židovski rabinai, so v resnici
zanimivi in potrdijo, da je verski
poduk v javnih šolah nepotreben.
Če so zagovorniki zakonske pre-
dloge povdarjali, da je poduk sv.
pisma potreben, da dobe otroci
polet tehnične izobrazbe, ki je mo-
ralno naziranje, so nasprotniki
predloge dejali, če bodo "neresni-
ni in nepravni" poročila v svetem
pismu res povzdigla morali. Če
so katoliški zavzeli stališče, da so
proti vsakemu vsiljevanju ver-
skega prepričanja, so jim luterani
odgovorili, da ni nikjer takega
nasilja kot v katoliški cerkvi. Ako
so gospodje rabinai protesti-
rali, da se ne more siliti židovski
otrok, da bi se učil "praviljenih
poročil v novem testamentu," so
jim drugi odgovorili, če beseda
"praviljica" ni bolj prilagodna za
stari testament...

Tako so se dajali gospodje du-
hovni med seboj in drug druge-
mu očitali, da hoče, da se otroci
učijo "praviljice" v šoli. Ali ni to
značilno?

Značilno je tudi, da je sploh
prišlo do takega javnega zasliša-
nja. Zaslišanje dokazuje, da pobo-
žnjaki vedno bolj hrepene, da se
uvede verski poduk v šoli. Ta po-
jav je glasen opomin na vse svo-
bodomiselnostne elemente, da se malo
bolj brigajo za namene pobožnja-
kov, ker se prav lahko zgodi, da
dobimo verski poduk v javnih šo-
lah, če svobodomiselnost ne bodo
stali na straži in vsak poizkus ta-
koj odločno odklonili.

Gospodje duhovni raznih ver
naj se dogovore med sabo, kako
bodo varovali vsak svoje interese,
pa bodo našo mladino vzgajali v
duhu predpotopnih pravljic.

Boljšje je biti pri tako važnem
vprašanju previden in odločen
kot popustljiv.

Ustava Zedinjenih držav.

Ustava ali konstitucija Zedin-
jenih Držav je bila spisana leta
1787. Isti čas Američani še niso
poznali strojev niti drugih mo-
dernih iznajdb. Niti jedne edine
železniške tračnice še ni bilo ni-
kjer na svetu; ni bilo telegrafa ali
telefona. O moči pare in žudežih
elektrike nihče še niti sanjal ni.
Poštna zveza je bila slaba. Vzelo
je cele tedne, predno je pismo
prepotovalo par sto milj. Časo-
pise, kolikor jih je bilo, bi lahko
vse na prste seštel. Knjižnice ni
bilo, niti javnih šol. Ljudi in bla-
go so počasi prevažali konji po
krivih in nerodnih cestah. Polje-
delsko in rokodelsko orodje je
bilo primitivno — naravnost bar-
barsko. Pohištvo priprosto. Celo
žveplenk niso imeli. Kadar je
ugasnil ogenj v peči, treba je bilo
kresati kresilni kamen ali pa le-
teti k sosedu po žrjavico. Obrt in
trgovina je bila majhna in v ro-
kah posameznikov. Na jugu je
cvetela sužnost zamorcev, na Se-
verju pa sistem obveznega hlap-
čevstva. Večina ljudstva je ta-
krat delala "vsak na svojo pest".
Široka tla nove domovine in pri-
prosto orodje je tiste dni opra-
vičevala teorijo: Vsak sam zase.
Ljudje so bili neodvisni drug od
druga.

Tako je bilo v Ameriki — in
tudi v Evropi — ko se je porodila
republika in par let pozneje naša
ustava. Ustavo so spisali možje
iz najvišjih in najbogatejših slo-
jev. Spisali in uredili so je tako,
da je bila bolj prikladna njihovim
interesom in pa socialnim razme-
ram tistih dni. Kakšne so bile
takratne socialne razmere, smo
povedali v prejšnjem odstavku.

Naravno, za tiste čase je bila
konstitucija Zedinjenih držav do-
bra in radikalna, da bolj ni mogla
biti. Zadostovala je tudi že 50 let
pozneje. Danes pa je drugače.
Razmere, kakršne so vladale v
Ameriki pred 124 leti, jih danes
ni več. Ustava pa je v nekaterih
poznejših dodatki še ravnoista
kot je bila leta 1787. Ali naj ta
stara ustava odgovarja današnjim
razmeram in modernemu življu v
Zedinjenih državah?

V 124 letih, odkar je bila spre-
jeta konstitucija, izvršen je veli-
kanski preobrat. Priprosto roke-
delsko in poljedelsko orodje za-
menjali so žudežni in gigantski
stroji. Individualno rokodelstvo
se je umaknilo tovarniškemu si-
stemu — moderni industriji — z
razdelbo dela in ogromnimi maši-
nami. Potniški voz je mrtev; na-
domestuje ga železnica. Komun-
kacijsko zvezo je izpopolnil tele-
graf, telefon in moderni poštni
sistem. Namesto zakaženih sveč-

nikov imamo danes plin in elek-
trično luč. Časopisov, revij, knjig
in šol, je že brez števila. Triumfi
kemije, matematike, astronomije,
astronomije, geologije, zoologije,
gije, filologije, fiziologije, arheo-
loije, slikarstva, elektrotehnike,
tehnike etc. etc. odprli so neiz-
merno polje študij, pregleda in
raziskavanj, kolikor se poželi ni-
kdar ugnan človeški um. Industri-
ja se je razvila v velike truste in
kombinacije, ki razpolagajo z mi-
lijardami delavcev in delav v
proizvajanju na veliko. Milijon-
ske mase ljudstva dandanes več
ne žive "vsak na svojo pest";
niso več neodvisni drug od druge-
ga. Danes ne velja več socialno
pravilo: Vsak sam zase. Ljudje
so neodvisni drug od drugega.

Dandanes ima lahko vsak deček
in deklica dobro šolsko izobrazbo,
— pa je kljub temu nima. S po-
močjo pare, elektrike, poljedel-
skih strojev, popolne mašinerije v
tovarnah, rudnikih in v ostali in-
dustriji bi lahko proizvedli v ne-
koliko urah delovnega časa dovolj
za vse ljudi, da bi ne manjkalo
nikomur, česar je treba za življe-
nje, za udobnost in za dušenje,
telesni in moralni razvoj. Tudi
tega še ni. Ampak priti mora. Da
pride, treba je sedanji kapitali-
stični sistem spremeniti v sociali-
stičnega.

Ali ste za kapitalizem in suž-
nost, ali za socializem in blago-
stan za vse?

Na to vprašanje odgovorite v
jeseni pri volitvah z glasovnico.

Iz delavskega sveta.

(Nadaljevanje iz prve strani)

rudarjev. To je bil strašen greh v
oči jeklarskih mogotcev.

Andrejeva oprostitev je po-
raz za jeklarski trust in njegove
najemnike.

Obsojeni odborniki strokovnih organizacij zahtevajo novo obravnavo pred priziv- nim sodiščem.

Chicago, Ill., 4. septembra. —
Zagovorniki obsojenih unijskih
odbornikov so v soboto vložili pe-
ticijo z razlogi, zakaj naj se ob-
sojenim unijskim odbornikom do-
voli nova obravnava. V peticiji
predlagajo obenem, da se obsoje-
ne odbornike izpusti pod porošt-
vom iz ječe.

Zagovorniki navajajo za priziv
več razlogov. Državni pravdnik
je n. pr. imel še 24 ur časa, da je
še enkrat preučeval porotnike, ko
sta jih sprejeli že obe stranki.
Poleg navajajo zagovorniki celo
vrsto tehničnih vzrokov, zakaj
naj se sodnijsko razsodbo ovrače.

Zagovorniki so prepričani, da
bo prizivno sodišče priznalo njih
razloge in upajo, da pridejo njih
klijentje proti poročstvu iz ječe.

Izdelovalci metelj so zmagali v kratki stavki.

Chicago, Ill., 4. septembra. — V
petek je zastavkalo 150 izdela-
valcev metelj v 20 delavnicah.
Zahtevali so 20odstotno povišanje

Photo by American Press Association.

Organizirani delavci v pohodu na Delavski praznik.

mezde. V teku 24 ur je nad polo-
vico trditi podpisalo zahteve de-
lavcev, druge trditve bodo pa sle-
dile prvim.

Električarji so vstopili v gi- banje za osebnostni delavnik.

Springfield, Ill., 4. septembra.
— Mednarodna unija električar-
jev je izdelala načrt za kampanjo
osebnostnega delavnika na železni-
cah, ki jih gonit električna sila.
Prizadetih je 40,000 do 50,000
delavcev, ki zahtevajo še poleg
pet centov priboljška na uro.

Washington, D. C., 4. septem- bra.

Delavci v delavnicah Rock
Island železniške družbe, ki
se zdaj pogajajo z družbo radi o-
sebnostnega delavnika, so poslali v
soboto brzojavko predsedniku
Wilsonu, da uporabi svoj vpliv,
da ob osebnosti delavnik uveden
za vse delavce, ki delajo za želez-
niške kralje.

Virginia, Minn. 2. sept.

— Lokalni voditelji I. W. W. so (kakor
poročajo buržoazni listi) zelo raz-
burjeni radi slučajja štrajkarske-
ga voditelja Myrona. Več telegramov
bilo je haje poslanih na W.
D. Haywooda v glavni stan I. W.
W. v Chicagu, s katerim se prote-
stira proti tej obtožbi in pozivlja
Haywooda, da proglasi generalni
štrajk po vsej deželi. Protestira se
proti temu, da se je obdolžilo
Scarleta in tovariše umora, ni se
pa obdolžilo privatnih stražarjev,
kteri so usmrtili Tom Ladvalla in
John Alarja. Odlomek telegrama,
ki je bil poslan Haywoodu se gla-
si: "Naši tovariši delavci so abso-
lutno nedolžni. Vse sile je treba
napeti, da se doseže pravica. Mi
računamo na vas in na vse delav-
ce v Ameriki, da odprete vrata još
s tem, da vstavite obrat tovarnen
rudnikov."

Zanašamo se, da boste storili vašo dolžnost v tej borbi proti je- klarskim baronom."

Hibbing, Minn. Urednik lista
"Strikers Bulletin" Burns mudi
se še vedno v Hibbingu in je ve-
dno aktiven v vseh štrajkarskih
podvzetjih.

Operatorji trdijo, da "open
pits" delajo s polno (1) paro in
da tudi podzemeljski rudniki o-
bratujejo v vedno večjem obsegu.
Verjame jim seveda, kdor hoče.

Virginia, Minn. Pred veliko po-
roto pridejo Sam Scarlet, Carlo
Tresea, Joe Cernojarovich, Josip
Smith, Philip Masonovich, Joseph
Nikich, Mrs. Milica Masonovich
in John Orlandich, vsi obtoženi u-
mora deputij-šerifa Myrona.

John Keyes odvetnik in zago-
vornik omenjenih, podal se je v
Duluth, da se posvetuje s svojimi
klijenti. Za enkrat se še ne ve,
kake korake bo zagovornik pod-
vzel. Zahteval bo morda, da se o-
bravnava za vsacega obdolženca
posebej vršali po bo celo zahteval
da se jih sodi v kakem drugem o-
kraju.

Iz slovenskih naselbin.

Collinwood, O. V bolnišnici je
umrl Frank Dolgan, star 32 let.
Bil je doma iz vasi Simlje na No-
trnjakem. Za njim žaluje siroma-
na družina in nekaj drugih so-
rodnikov.

Newburg, O. Umrla je v tukaj- šni bolnišnici Ivana Mlakar, sta- ra 41 let. Družina Lipa, šte. 129

SNPJ., ktereja članica je bila,
ji je priredilo lep pogreb. V bol-

nišnici se je nahajala več let. I-
ma je bila iz Iga pri Ljubljani,
kjer zapuša enega brata in
sestro. Tukaj žaluje za njo sogi-
Blaz Mlakar.

Cleveland, O. Sedemletni Fran- Pečnik je bil povožen od neke

farmarja tako nesrečno, da je o-
ležal na mestu mrtev. Baje se
obočal na voz in pri tem pri-
pod kolesa.

Umrla je tu Franciška Fur-
za pljučnico. Zapuša žalujoče
soproga, pet otrok, mater,
brata in eno sestro.

DOPISI

Sublet, W.

Kakor razvidno, se iz naše
selbine le malo kaj kaj
našem starem Subletu le malo
sveta. Kaj je temu vzrok, to je
lo lahko odgovoriti. Ako bi bil
našem starem Subletu je malo
zanimanja za čitanje časopisov,
pa, da bi bili vsi bolj napre-
Kakor vem, da je že sploh ve-
prišla na ušesa govornice glede
steiga dopisa ko sem ga bil po-
še v Glasilo S. N. P. J. Poved-
moram, da je tista številka
tako prvi večer izročena bosu-
rova šte. 3. Seveda, njemu je
lo to nova stvar, ker si je ne
drznil pisati kaj takega. Ker
nekteri niso dobro razumeli, r-
ram izjaviti, da nisem imel nič
proti osebi onega bosa, ker je
štenjak, šlo se je le proti tist-
ki ne vedo kaj pomeni svoboda
je zanjame vsem v deželi sta
Sama.

Tukaj smo ustanovili klub J.
Z. v katerega nas je pristop-
precejno število, bilo bi nas
lahko še štirikrat toliko. Na-
jaz prvi, ki sem agitiral za to
lavsko politično organizacijo,
pa so bili še pred mano in bod-
za menoj. Pri agitiranju sem
šel v mnoge hiše in ker seveda
sem imel drugega "biznisa,"
tako je povedal, po kaj sem pri-
da namreč agitiram za J. S. Z.
vo mi je bilo stavljen vprašaj
koliko da se mora plačati pri-
pu, in koliko na mesec. Na to
jim odgovoril, da 50c je vsot-
na in 25c mesečno. Seveda, se
marikteri nato tudi oglaš-
vprašanjem, koliko dobi, ako
bolan in koliko, ako umrje. I-
sem seveda moral odgovoriti
neugodno besedo nič! Ne vedo
da, s temi par centi poma-
boriti se za svojo lastno delav-
pravo.

Tukaj v naši naselbini obr-
jeta dva premožovna rova s po-
paro, tako da jim vedno delav-
manjka. Nedolgo tega, jih je
šlo mnogo iz Colorade, pa so v-
noma zopet odšli.

Opominjam pa tistega, ki je
saj dopis v G. N. šte. 193, da
raja kaj drugega piše in pa
resnično.

Nedavno je tukaj ponesreči-
ki Španjolec; kolesa kose so
odrezala pol glave. Rojaki, r-
mo se teime, združimo se in d-
jemo za naša prava. Podpira-
in širimo naše delavske liste,
sta Prosveta in Proletarec.

Dalje bi se morali Slovenci
zanimati, da se pričujemo an-
čine. Nas je mnogo pri unijs-
da nihče nas ne vpoštevja, ker
smo zmogni jezika. Jaz sem bil
posljen v rovu šte. 6 in unija
je poslala na odborovo delo
pet dni. Ko sem se vrnil na
prostor, mi je bos dejal, da ni
dela zame v istem rovu. Pri-
sem se radi tega pri lokalni o-
nizaciji šte. 488 U. M. of A.
se niso hoteli nič pobrigati za
niti za moje štiri tovariše, ki
bili z menoj vred v odboru.
tacega ne bi bilo mogoče pri-
gih lokalnih organizacijah.
bi poročati š emnogo, pa pri-
nim za drugo pot.

Predno končam, naj še ome-
da ima naš socialistični klub
redne seje vsako drugo nedel-
mesecu.

Pozivljam nadalje vse člane
Bratje Slovenci, šte. 267 S. N.
J., da se vdeležijo prihodnje
polnoštevilno. Prihodnja se-
četrtletna in jaz ne morem
ga člana posebej obvestiti po-
no.

Pozdrav vsem članom S. N.
J. in posebej še vsem naroč-
Prosvete.

Naročnik in tajnik

PRI SPREMENBAH

treba omeniti poleg novega
naslov. Pišite imena krajev in
praprilo, kakor se pišeje v
da ne bo potem kakih nesred-
poiti.

Evropska vojna in vesti iz inozemstva.

(Nadaljevanje iz prve strani)

desta smo okupirali vse nemške zakope ob cesti, ki drži iz imenovanega kraja v Combes, in naše čete so dospelo do prvih hiš v Combesu. Dalje so v naših rokah vse nemške pozicije med De Forestom in Clery. Nemški protinapadi z velikimi silami na jugovzhodni strani so se razbili ob ognju naših baterij in sovražnik se je umaknil v neredu zapustivši veliko število mrtvih in ranjenih. Stevilo ranjenih vjetnikov v naših rokah znaša do zdaj 3000 in vpleni smo dvanajst kanonov in 20 strojnih pušk samo v De Forestu. Na desnem bregu Mase Verdun, nadaljujejo Nemci že od jutra z ljutimi napadi na naše pozicije v Vaux in Chaptre. Bitka še ni končana.

Angleško poročilo.

London, 4. sept. — V družbi s Francozi na našem desnem krilu smo napadli v nedeljo na več krajih in okupirali ves Guillemont in del Ginchy. Naša fronta zdaj drži kakih 500 jardov iztočno od Guillemonta čez Ginchy do Faifemontove farne. Na iztočni strani Mostov farne smo tudi osvojili nekaj ozemlja in vjeli več sto Nemcev.

Nemško poročilo.

Berlin, 4. sept. — Artilerijska bitka ob Sommi je dosegla višek. Močni francoski napadi med Maurepasom in Clery se niso obnesli, toda napadi se še vedno nadaljujejo. Iztočno od Mase (Verdun) je narasel prepraznijski artilerijski ogenj sovražnika od thimontskih utrdb do trdnjave Vaux, kateremu so sledili infanterijski napadi na obeh straneh ceste Vaux - Souville, ki so pa bili odbiti.

RUMUNSKA FRONTA.

Rumunsko poročilo.

Bukarešt, 3. sept. (via London, 4. sept.). — Naše protirisanje v Transilvanijo se nadaljuje neovirano. Sovražnik je ostavil važno in utrjeno mesto Hermanstet, dvanajst milj od meje, in vse ozemlje severno od Kronštata; rane tega smo osvojili šest vasi in večjo množico bojnega materijala. Na severni fronti, v okolišču pogorja Gyergo, so začele naše čete s svežimi napadi in vroči boji so v tiri.

Avstrijsko poročilo.

Dunaj, via Berlin, 4. sept. — Včeraj je sovražnik naperil svoj ogenj na Hermanstet. V okolišču Gyergova je nekaj rumunskih posadk napadlo naše pozicije, toda naš topniški ogenj jih je pogoltnil. Drugače je položaj nezmenjen. (Nedeljsko poročilo). — Na rumunski fronti blizu Orsove, Hermansteta in Furdooe smo odbili sovražne napade. Naše čete so ostale v Hermanstetu in Sepsu St. Gyorgy v sredo.

Nemško poročilo.

Berlin, 4. sept. — Nemške in avstro-ogrške prednje straže so se spopadle z rumunskimi na obeh straneh Bistriee v rumunskem območju okolišču. Nemške in bolgarske čete so prekoračile mejo proti Dobrodi med Donavo in Črno morjem; rumunske prednje straže so bile vržene nazaj s prevelikimi izgubami. Iz macedonske fronte ni nič važnega.

RUSKA FRONTA.

Rusko poročilo.

Petrograd, 4. sept. — V okolišču Rige so Nemci napadli naše litvanske bataljone, ki so pa naglo organizirali protiofenzivo in pogoltnili Nemce v beg z velikimi izgubami. V smeri proti Zločevu in Rigi se vrše vroče bitke. Južno od Rafalova, v okolišču gore Kopul (Karpati), kakor tudi v okolišču Donavate, so naše čete potisnile sovražnika iz utrjenih pozicij in osvojile več višin. Naš topniški ogenj je preprečil protinapade, ki so bili naperjeni na naše nove pozicije, in pri tej priliki smo vjeli 300 Nemcev.

Nemško poročilo.

Berlin, 4. sept. — Fronta pri Leopoldu Bavorskega: Severno od Zornova so se pripravile močne čete za napad, toda naše čete so jih odbile deloma z bajonetom.

Fronta Nadvojvode Franca Karla: Istočno in južnoistočno od Brezanijsa so se vršili vroči boji, ki so se končali na več krajih nam v prid. Na nekaterih krajih se še nadaljuje bitka. V Karpatih so Rusi napadli naše pozicije na višini v okolišču Kopula in posrečilo se jim je okupirati goro Plosko.

ITALIJANSKA FRONTA.

Italijansko poročilo.

Rim, 4. sept. — Artilerijska aktivnost na italijanski fronti se nadaljuje. Včeraj je sovražnik bombardiral vasi v dolini Astico in naše pozicije v dolini Avisio. Na severnem pobočju gore Caucio so se spopadle naše alpske čete z Avstrijci in jim prizadale velike izgube. Po bitki smo našli več kot sto mrličev in vjeli smo 34 mož. V gornjem Butu je naša artilerijska bombardirala sovražne zakope. V goratem okolišču iztočno od Gorice je naša infanterija prodrla skozi dva žična omrežja in bombardirala avstrijske zakope.

Avstrijsko poročilo.

Dunaj via Berlin, 4. sept. — Italijanska artilerijska je včeraj arditno bombardirala naše pozicije med Sveto Goro in Jadranskim morjem. Južno od Solkana in zapadno od Lokvice je napadla sovražna infanterija, ali naš topniški ogenj jo je ustavil in pogoltnil v beg.

BALKANSKA FRONTA.

Francosko poročilo.

Solun via Pariz, 4. sept. — Vroči artilerijski boji so v teku ob reki Strumi in v okolišču Doiranskega jezera. Drugih dogodkov včeraj ni bilo.

(Nedeljsko poročilo). — Naš topniški ogenj je užgal železniško postajo v Pernovi. V centru blizu Černe in v dolini Vardar je bilo več bojev. V okolišču Vetrenika so Srbi odbili nočni bolgarski napad z ročnimi granatami.

Italijansko poročilo.

Rim, 3. sept. (v nedeljo). — V sredo jutraj so naše čete okupirale Tepelini ob Vojuju. Grška garnizija se je umaknila. Istočasno so naše čete napadle sovražne pozicije med gorama Gradist in Trubas na desnem bregu Vojuja. Italijani so prekoračili reko blizu Carbonare in vzele z naskokom vasi Klog in Kelal kljub vročemu ognju iz sovražnih topov. Tam smo vjeli 72 sovražnikov, med katerimi je bilo 40 Avstrijcev, in vpleni veliko streliva.

KAVKAŽKA FRONTA.

Rusko poročilo.

Petrograd, 4. sept. — Zapadno od Gumiskhaneha so naše čete pogoltnile Turke v beg. Zapadno od Kialkita - Chiftlika smo osvojili turško pozicijo in vjeli 205 Turkov in poleg tega osem častnikov. Okupirali smo tudi vas Čarnik in vpleni top in 28 zabojev municije.

Zeppelin nad Londonom.

London, 4. sept. — Vojni urad naznanja, da je v noči od sobote na nedeljo obiskalo trinajst zeppelinov iztočno obrežje Anglije in trije Zeppelinji so prišli nad Metropolitan district v Londonu, kjer so vrgli več bomb. Dve osebi sta bili usmrčeni in trinajst ranjenih; vrhutega so bombe ubile tri konje in bolj ali manj poškodovale 25 hiš. Zeppelinji so takoj naleteli na aeroplane in granate iz protizračnih topov in eden zeppelin je padel v plamenu blizu Londona. Med gorečimi ostanki, ki so prileteli na tla, so našli ogorele kosti nemških zrakoplovcev.

Pritisk na Griko.

Atene, 4. sept. — Poslanika Anglije in Francije sta izročila v soboto grški vladi noto, ki vsebuje zahtevo, da mora Grška takoj izročiti zaveznikom pošto in telegraf in deportirati zastopnike evropskega združenja. Zavezniki pa nista čakala odgovora grške vlade, temveč sta pričela s izvrševanjem svoja zahteva, kakor da ji je Grška že ugodila; deportacija nemških in avstrijskih agentov je že v tiri in angleško-francosko vojskovo se je polastilo postaje brezžičnega brzojava v Pirusu. Med Nemci in Avstrijci v Atenah je zavladala velika panika.

Atene, 4. sept. — Škvadron zvezniških križark je priplul v Karatsinski zaliv in plul po ožini Salamis, kjer se nahajajo grški arzenali. Križarke so vsi

drale poleg dveh grških bojnih ladij, ki sta bili kupljeni od Združenih držav. Nato so križarke oddale nekaj strelcev, ki so naznanili prihod zvezniških transportov s francoskim vojaštvom; zdaj se je izkrcalo v pristanišču Pireja in takoj vplnilo štiri parnike nemške levantske črte, ki so bili tam internirani že od začetka vojne. Mostvo teh parnikov je bilo vjeto. Kmalu potem je zavezniško vojskovo ugrabilo avstrijske parnike v Eleusisu, med katerimi je tudi veliki nemški parnik "Marlenbad" hamburško-ameriške črte.

London, 4. sept. — Iz Aten brzojavljajo, da je kralj Konstantin obvestil angleškega in francoskega poslanika, da je pripravljen izpremeniti stališče grške vlade iz razloga, ker je Rumunija na strani zaveznikov.

Trije postni dnevi na Dunaju.

Berlin, 4. sept. — Prekomorska častnišaraka agentura brzojavlja iz Dunaja, da je vlada vpeljala poleg dveh postnih dnevov še tretjega in tednu z edino izjemo, da se sme jesti samo bravina na tretji postni dan.

Ameriške vesti.

(Nadaljevanje iz prve strani)

Pittsburgh, Pa., 4. septembra. Belopolni W. M. Reed in zapornec Virgil Cobb sta si v Crawburgu izbrala kinematografsko gledališče, da izvojujeta dvoboj. Ko so padli prvi strelci, je obširno drlo k uhodom in gledalci so bili kmalu prazni. Notri sta pa Reed in Cobb nadaljevala z dvobojem, dokler se nista oba smrtno zadeta valjala na tleh.

San Diego, Cal., 4. septembra. Semkaj je priplula ameriška eskadra, obstoječa iz 14 ladij. Med njimi je pet križarjev, ena topničarka, sedem razruševalcev in ena transportna ladja. Ladje so križarile ob mehiškem obrežju, a zdaj so se vrnile, ker postajajo v Mehiki razmere bolj normalne.

New York, 4. septembra. — Zvezno sodišče zopet čaka nepričakovana naloga. Določiti bo treba, koliko so vredne opice, ki so poginile v sled malomarnosti parobrodne družbe.

Mihael Morris in njegova žena, oba vavdevilska umetnika, sta oddala New England Steamship Company več opic, da jih prepelje iz New Yorka v Fall River, Mass. Družba se je zavezala, da jih prepelje v dobrem stanju. Morris in žena sta bila nastavljena z 250 dolarji na teden skozi 20 tednov.

Na potu je družba tako slabo skrbela za opice, da jih je nekaj poginilo, radi česar Morris in njegova žena ne moreta nastopiti v gledališču.

Tožba je vložena za \$25,000 odškodnine in bila je prvič vložena na državnem višjem sodišču, ki jo je pa odstopilo zveznemu sodišču.

San Francisco, Cal., 4. sept. — Banditi, ki je dejal, da se piše Jack Evans in da prihaja iz Chicago, je imel smolo, ko je oropal angleško-kalifornijsko banko. V začetku je bilo vse posrečilo in v svoje žepce je pobasal \$8,000. Jack se je veselil, da je rop posrečil in skočil je v prvi avtomobil, ki ga je srečal, ko je prišel iz banke. S samokresom je pritisnil šoferja, da ga je odpeljal od banke. Šofer ga je vbogal in sicer tako temeljito, da ga je peljal na pet milj oddaljeno policijsko postajo, kjer mu je policija priredila vljuden sprejem in ga spravila na varno.

Seattle, Wash., 4. septembra. — Gozdni požar je uničil 1,500 akrov lepega gozda na Snoqualmiejevih rezervih. Osem in štirideset ur so se borili delavci z ognjem, da so omejili požar in ohranili gozd pred uničenjem.

Washington, D. C., 4. septembra. — Farmarji, ki sade tobak v Virginiji, Marylandu, North Carolini, Kentuckiju in Tennesseeju, so se pritožili pri državnem tajniku, da je Anglija omejila izvoz tobaka v nevtralne države. Državni tajnik je obljubil pomoč. Mnogi so menili, da je ta korak Anglije očividni dokaz, da Anglija izrablja vojno, da uniči trgovino nevtralnih držav. Anglija vendar ne more trditi, da bo tobak ojačal sovražnika, ker so glašajo zdravniki, da tobak škoduje človeškemu zdravju.

Indianapolis, Ind., 4. septembra. Tukaj še vedno razaja legar, vendar pa bolezen pojema in upa, da kmalu popolnoma izgine. Poročilo šolske oblasti ni nič kaj razveseljivo, ker izkazuje, da je v letu 1915-16 bilo 30,794 otrok prignanih s silo v šolo. Stariši bi se morali brigati, da otroci redno pohajajo v šolo. 4,624 otrok je dobilo brezplačno knjige in obleko.

Toledo, O., 4. septembra. — Zdravstveni svet si je z dovoljenjem mestnega sveta izposodil \$40,000, da bo lahko uspešno nastopil proti otroški paralizi.

Kansas City, Kans., 4. sept. — Očeta Pavline Palermo so napadli trije Italijani, prijatelji Ognibena ki sedi zdaj v ječi radi ugrabljenja Pavline. Eden je pobil Palerma na tla, ki je pa takoj potegnil samokres in oddal nanje dva strelca, ki sta pa zgrešila cilj. Kameje so prišli nekakega Nikolaja Maggiore, ki je priznal, da je vdaril Palerma, ker mu je dejal, da je črborokar.

Pensacola, Fla., 4. septembra. Ko je Joe Bruno lovil ribe, se mu je trnek zapel v noko težko reč. Bruno se je že veselil, da je prišla velika riba in je z zadovoljstvom vlekel ribnico iz vode. Že je hotel zakleti, ko je videl, da se je vrhu vode prikazal majhen, od vode razjeden kovček. Stegnil je roko, da ga vrne morju, pa se je premislil, češ, da je boljše pogledati, kaj je notri, preden ga vrže zopet v morje. Ko je odprl kovček, se je njegov obraz razširil v veselje. Pred njim je ležala večja vsota tujega denarja v zlatu in srebru. Iz njega je izlekel zavarovalno polico za \$10,000. Na kovčegu je bilo vtisnjeno ime "Theodore Holmborn, Manatee, Meh." Splošno sodijo, da je lastnik postal žrtev viharja dne 5. julija.

Razno.

Is česa je bog Evo napravil.

Kričanska biblija pripoveduje, da je bog Evo napravil iz Adamovega rebra. Mohamedanci v jutrovih deželah, pri katerih žena nima tolike časti in veljave kot pri nas, ker jo smatrajo za manjvredno bitje, so to bajko drugače zavili. Ti pravijo, da ko je Allah spečemu Adamu vzel rebro, iz katerega je nameraval napraviti Evo, mu je potem ramo lepo zašil in z arniko namazal, da bi se mu hitreje zacelila. Pri tem oprasku položil je rebro poleg sebe na preprogo. V jutrovih deželah pa je polno na pol divjih psov, ki so priznani in privilegirani čistile mest, ker poberejo vso hrupnost, katero nesnažni židje in mohamedanci kar na cesto zmečejo. Tamkajšnji psi seveda ne uživajo takega ugleda, kot naši domači podeljni, ampak veljajo za precej nesnažne, dasi koristne živali. Eden teh lačnih psov se je torej pripodil, ko je bil Allah ravno zaposlen z lečenjem Adamove rane, pa je pograbil rebro in stekel z njim. Allah pa seveda za njim, kar mu je duša dala. Po dolgi gonji se mu je vendar toliko približal, da ga je pograbil za rep, to pa je storil s toliko silo, da mu ga je odtrgal. Allahu je ostal v rokah pasji rep Sultan pa je z rebrom (pa brez repa) dirjal proti judjskim puščavam. Tihog Allah je bil v nemali zadregi, ker Adam se je imel vsak čas zbuditi in je bilo že vse tako aranžirano, da mu bo Eva dobro jutro vsočila. Storil je torej najboljšo, kar mu je bilo v danih razmerah mogoče in napravil je Evo iz pasjega repa. Zato so pa vse Evine potomke take, kakršne so — Pasji rep ni nikdar na miru, taka je tudi ženska, a posebnim ozirom na ježike.

Našim ljubeznjivim Evicam pa zdaj prepustimo, da se izjavijo, ktera legenda jim bolj ugaja, o Adamovem rebro ali o pasjem repu.

Eveleth, Minn. 1. sept. — Tukajšnji sodnik W. E. Moylan, se gre lahko meriti z biblijskim Salomonom. Prisodil je Johnu Blume \$60, ker mu je živina farmarja Otto Norlene požrla nekaj ovsa na polju. Blume pa mu mora nazaj plačati \$25 za oves, katerega je njegov konj požrl v Norlenevem skednju.

Nabirajte naročnike za dnevnik "Prosveta"!

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODESK:

Predsednik: John Vogriš, box 214, LaSalle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, b. 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jozef Kuhelj, 9469 Ewing ave. S. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODESK:

Jozef Ambrožič, 351 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741—1st St., LaSalle, Ill.
F. S. Tauchar, 674 Ahsay Ave., Rock Springs, Wyo.

POBOTNI ODESK:

Anton Hrašt, 811 95th Ave., New Duluth, Minn.
Anton Peterlin, 6307 St. Clair Ave., Cleveland, O.
Jozef Radilek, 679 box, Smithton, Pa.
Rudolf Pleteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Albina Hočevar, 18 Beard ave., Detroit, Mich.

UREDNIK "PROSVETA"

Jozef Zavertnik, 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

VAHOVNI KRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6302 St. Clair ave., Cleveland, Ohio.
Vse denarne zadeve in stvari, ki se tičejo glavnega urada, se imajo posiljati na gl. tajnika.
Pritožbe glede nerednega poslovanja na predsednika nadzornega odeska Jozef Ambrožiču.
Zadeve prepeljivne vsebine predsednika pobotnega odeska, A. Hraštu.
Vse druge stvari, ki imajo stik s "Prosveto", izvzemši spremembe naslovov uradnikov krajevnih društev pa "Prosveti", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

— Kapitalizem in vere so prav dobri prijatelji. Kapitalizem zahteva pokoščno; vere pa uče delavce, naj bodo ponižni, poslušni in z malim zadovoljni.

NA PRODAJ JE!

Tukaj je na prodaj lepo vreje na dobro idejo trgovina z grocerijo in mesom, konj in voz, blizu polnične železnice in blizu premočnega rova, ki se precej stalno dela. Res lepa prilika, ako katerega rojaka veseli, naj se obrne ustno na lastnika Lyngel and Kja Co., Waason, Ill. ali pa pisмено na: Louis Grebenak, Box 26 Waason, Ill. (Sept. 5—6).

ROBERT W. LAYER ARCHITECT

118 N. La Salle St., Chicago,

ki je izdelal načrt za gl. urad S. N. P. J. se priporoča Slovincem za izdelovanje stavbniških načrtov.
Tel. Franklin 5501
TEL. NA DOMU AUSTIN 35003

NORTH SIDE STATE BANK

ROCK SPRINGS, WYO.

IMA KAPITALA IN REZERVE \$100,000.00

Je izredno pripravljen in opremljen za poslovanje s SLOVENC, HRVATI, SLOVAKI in drugimi SLOVANI.

Mi posiljamo denar našim prijateljem v staro domovino po najnižjih cenah.

Plačujemo 4 odstotne obresti na bančne vloge.

Malina, Konservativna in Napredna Institucija.

Naročite se na dnevnik "PROSVETA"

Najboljši slovenski dnevnik v Zd. državah. List prinaša dnevno dobro, podučljiva članka, novice iz starega kraja in Amerike, sploh celega sveta, zanimive romane in zabavne štivo.

Naročnina stane za celo leto \$3.00, pol leta \$1.50 za Zd. države. Za naročnike izven Zd. držav, izvzemši Canado, stane za celo leto \$4.50, za pol leta \$2.25. Ravnotako stane za celo leto \$4.50 in pol leta \$2.25 v mestu Chicago in So. Chicago.

Imena, naslove in naročnino pošiljajte na sledeči naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA", 3019 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Vse pošilje denarne nakaznice — Money Order, bančne draft ške so naj naslovi na "Prosveto" S. N. P. J. Ne rabite osebnih imen!

Naši zastopniki so društveni tajniki.

Vsa nadaljnja pojasnila daje drago volje upravništvo "Prosvete".

EMILE ZOLA:

DENAR.

Pisanevski M—k.
(Nadljudje)

VIII.

Bilo je prve dni aprila, leta 1867, ko je bila otvorjena v Parizu svetovna razstava ob največjem slavlju in sijaju. Za francosko cesarstvo se je odpirala nova doba, doba najvišjega razkošja, ki ima postaviti Pariz za središče sveta, središče okinčano z zastavami in napolnjeno z godbo in petjem, skratka: Pariz ima biti največja gostilna na svetu, kjer ljudje pijejo in jedo brez prestanka, kar jim poželj aree. Nikdar ni še ena država povabila drugih narodov na tak kolosalno pojedino. Proti cesarski palači v Tulerijah se je pomikala procesija cesarjev, kraljev in princev, ki so prikorakali iz vseh štirih vetrov sveta.

Stirinajest dni kasneje, ravno ko je Pariz odseval v največji prazničnosti, je Sakard otvoril novo palačo, v katero je po kraljevsko nastanil Univerzalno banko. Šest mesecev so delali in zidali noč in dan, ne da bi izgubili eno samo uro, in v tem času je bil izvršen čudež, ki je morda mogel edino v Parizu. Iz tal se je dvignila fasada, dekorirana z ornamentami, kakor da so sezidali prekrasni tempel ali koncertno kavarno, — fasada, ki je v svojem nezapisanem razkošju očarala mimoidoče, da so obstali na pločniku in zijali in zijali... Notranjost poslopja ni bila nič manj luksurijsna. Sobana ravnateljstva je bila v bleisku rdečih in zlatih barv kakor operno gledališče in v sobano so vodile posebne "častne stopnice" iz belega marmorja. V sobanah, pisarnah in po hodnikih so ležale drage preproge, po stenah visele dragocene slike in povsod je udarjalo v oči bogastvo sijajne opreme. V podzemeljskih dvoranih pod pritličjem, kjer so shranili seznam vlagateljev, so bile silne škrinje iz kovine, ki so se odpirale kakor peči pod težkimi pokrovi, te škrinje so bile postavljene v vrsti za tenko stekleno steno kakor ogromne krste v bajnih pravljicah, v katerih počiva neizmerno bogastvo zakletih princev. In ljudje — bogati in revni, kralji in kmetje — ki so prišli na razstavo, so obiskali to mogotno poslopje, hodili kakor nemi po sobanah in hodnikih, ogledovali razstavljeno bogastvo, vpirali oči v silne kovinske škrinje in strmeli... Vse je bilo pripravljeno za milijonske množice obiskovalcev, kakor nalašč je bilo otvoreno novo poslopje sredi bleaska svetovne razstave in vabilo množice gostov, da pridejo in si ga ogledajo — in da se vjamejo drug za drugim v nastavljen past, ki je plamenela v solnem zlatu.

Sakard je bil vestiljen v svoji pisarni, ki je odsevala v največjem razkošju bogate opreme. Vse pohištvo je bilo modela Louisa XIV., iz najfinejšega lesa in obito z genoveškimi žametom. Število vlagateljev je bilo pomnoženo na štiristo glav in Sakard je poveljeval tej armadi s pompom tirana, katerega je vse spoštovalo in obenem se treslo pred njim, kajti on je bil kljub svojemu priprostem naslovu "glavni upravitelj" pravi vladar vsega podjetja. Sakard je vladal nad predsednikom ravnateljstva in nad vsemi ravnatelji, ki so enostavno morali sprejeti in podpisati njegove ukaze in zaključke.

Karolina je to znala in na skrivnem se je trudila, da izve za vsak njegov zaključek; kadar je bila sama, je še vedno upala, da se lahko postavi po robu, ako zapazi kaj napake. Nikakor ji ni ugašlo novo in prerazkošno poslopje, čeprav je priznala, da potrebuje banka večjih prostorov, kakor je večkrat zatrjevala svojemu bratu v šaljivem tonu, kadar je njega skrbela bodočnost podjetja. Njeno mnenje je bilo, da je gizdava palača odvzela banki prvotni značaj, ki se je zrealiziral v kupčijskih priprostosti in religiozni resnosti. Kaj naj porečejo ljudje, ki so bili vajni polmračka v pritličju starih prostorov v ulici Saint-Lazare, kadar stopijo v titansko palačo v ulici des Londres, ki se od vrha do tal kar koplje v svetlobi? Sakard je pa odgovoril, da bodo ljudje tako prevzeti veličino in občudovanja, da bodo namesto pet vzel deset frankov iz žepa — iz samega pomena in neomajane vere v močeno kreditnega zavoda. In Sakard je imel prav. Nova palača je imela tako privlačnost, kakorke bi ne mogla roditi niti največja domišljija ženjalnega Jantra, ki ni mel drugega posla, kakor da je koval reklame za Univerzalno. Mali in pobožni kapitalisti iz zaspanih okoli na deželi in revni vaški duhovniki, ki so prihajali ob jutrih iz kolodvora, so stali z zijačimi ustmi pred veličastno palačo, in ko so si z globokim spoštovanjem ogledali notranjost palače, so ali ven rdečih lic in vročega čela ob zavledanju pomena, da imajo svoj denar vložen v takem prostoru.

Karolino je pa mučilo tudi to, da odslej ne bo mogla biti vedno tamkaj, kakor je bila doslej, ko so bili bančni prostori pred njenim nosom. Malokdaj je dobila priliko, da bi šla v ulico des Londres in še takrat je morala imeti dober izgovor. Odslej je bivala sama v bratovi delavnici in Sakarda ni več videla, razen ob večerih. Njegovo stanovanje je bilo še tam, toda vse pritličje, kjer je bila prej banka, je stalo prazno, kakor tudi prejšnje pisarne v prvem nadstropju. Princezinja Orsiedova, ki je bila zopet srečna, da se v njeni hiši ne godi več pregrešno špekuliranje, ni pa niti pomislila, da bi bila oddala pritličje v najem, kajti sovražila je denarne dohodke, pa naj so bili še tako postavi. Prazni hodniki in pisarne, po katerih je odmeval ropot vsakega mimoidočega voza, so bili mirni in tihi kakor grobnice. Karolina je s stisnjenim srcem zrla na to grobno tiho, kjer je dve leti brez prestanka rožljalo suho zlato. Prišli so dolgi in pusti dnevi. Kljub temu je pa pridužala delala bratu na ljubo, kateri ji je vedno posiljal stvari iz Orjenta, ki so zahtevale mnogo dela s peresom. Včasih je naglo prenehala s pisanjem, kakor se je bila navadila, in instinktivno je poslušala, kaj se godi spodaj v pritličju, in tedaj se je spomnila, da je pritličje prazno; prostornice pisarne, oropane vsake opreme in čvrsto

zaklenjene, so bile napolnjene z mračnim molkom. Karolina je začutila, da jo je nalahno zabelo po vsem telesu in nekaj hipov je pozabila nase. Kaj delajo v ulici des Londres? Ali se ni morda ravno zdaj pokazala majhna razpoka v zidu novega poslopja, ki se bo širila in širila, dokler ne razpade veličastna palača v kup razvalin?

Razširila se je govorica, čeprav bolj po ovinkih, da namerava Sakard zopet pomnožiti kapital. Iz sto milijonov ga hoče povečati na stoindeset milijonov. Bila je ura izredne razburjenosti, usodepolna ura, ko je hotel vsakdo uživati do bre čase, izvirajoče iz divjega plesa denarja, ne zmenec se, da ravno ta mrzlica špekuliranja lahko prinese konec vsemu. Vsakdo je hotel svoj delež in vsakdo je stavil vse svoje premoženje do zadnje krpe v blazni želji, da ga podeseteri in da uživa kakor vsi ostali, ki so obogateli čez noč. Velika razstava s tisočimi zastavami, ki so plapolale v vetru, z morjem luči in vriskajočo godbo v Champ-de-Marsu in z milijonskimi množicami ljudi iz vsega sveta, ki so poplavili ulice in trge, je vpijnila Pariz do viška; vsakdo je sanjal o neizčrpem bogastvu in suverenem gospodstvu. V jasnih nočeh je odsevalo mesto v eni sami kolosalni gostiji. Restavracije, gostilne, kavarne in zabavni vrtovi — vse je bilo izpremenjeno v fantastični vrtnice uživanja in veselja, ki se je prodajalo poceni, in vse to je rodilo v glavah radosti pijanih ljudi neizmerno blaznost, ki je zahtevala še več in še več uživanja brez ozira na to, da koplje jamo velikemu kapitalu. In Sakard, ki je do bro čutil utrujanje vsake žilice v pijanih ljudeh in videl blazni nagon, da je vsakdo pripravljen razmetavati denar na vse štiri vetrove in izprazniti svoje žepne in svoje telo, je korenito izbral položaj. Izdatke za reklamo je podelil in Jantru je zapovedal, da naj dvigne tak hrup in trušč, da bo oglušil ves Pariz. Vsak dan, odkar je bila otvorena razstava, je časopisje grmelo slavolice Univerzalne banke. Vsako jutro so bobnali bobni in trabile trombe, da je moral vsakdo poslušati: Bile so zanimive novice, na primer o bogati dami, ki je pozabivši ostavila sto delnic v svoji kočiji; odlomek iz potovanja v Malo Azijo s porjavilom, da je Napoleon Veliki prerokoval ustanovitve velikega kreditnega zavoda v ulici des Londres; uvodni članek, ki je naglašal, da je banka v politični zvezi v bližajočo se rešitvijo orientalskega vprašanja. Razen tega je v časopisih kar mrgolelo raznih kratkih vesti in beležk, ki so v harmoničnem tonu pele slavo veliki Univerzalni banki. Jantru je sklenil letno pogodbo z manjšimi finančnimi žurnali, ki so prineali v vsaki številki po en stopec. Ta prostor je Jantru napolnil s čudovitim plodom svoje bujne domišljije v različnih oblikah; bil je celo tako predrzen, da je zdajpazdaj napadel zavod v svrhu, da je potem lože triumfalno, ko je v drugem članku dokazal, da so bili prejšnji očitki neresnični. Glasovita brošura, o kateri je toliko sanjal, je bila pravkar izdana in razširjena po vsem svetu v milijon iztisih. Njegova nova agencija je bila tudi ustanovljena, agencija, ki je navidezno kolportirala finančne bulletine časopisom na deželi, a v resnici je postala absolutni gospodar denarnega trga v vseh važnih mestih. In končno "l'Esperance", katerega so tako lokavo prikrojili svojim koristim, je bil z vsakim dnevom večji politični faktor. Veliko pozornost je vzbudila serija člankov, ki je sledila novi cesarski naredbi z dne 19. januarja. S to naredbo je cesar zamenjal prejšnje pravo interpretiranje z novo koncesijo, ki je pomenila večjo svobodo. Sakard, ki je narekoval te članke, ni hotel naravnost napasti svojega brata Rogona, kateri je bil ministrski predsednik, ali v svoji strasti za premočjo in gospodstvom je branil to, kar je večkrat napadel. Članki so dokazovali, da je Sakard na straži in da opazuje Rogonovo krivo stališče, katero je zavzel v zbornici med tretjo starno in klerikalci, ki so bili v zvezi z oblastnimi bonapartisti zoper liberalno cesarstvo. List je obrnil plašč po vetru in je bil zopet glasilo bojovnih katoličanov in vsak čas pripravljeno udariti po ministru. "l'Esperance" v vrstah opozicije je pomenilo popularnost, vihar vročih simpatij, ki je zanesel Univerzalno banko na vse štiri strani Francije in ostalega katoliškega sveta.

V tem vrtnicu vplivajoče reklame in nikdar boljše razmer, ki so bile zrele za vsako vratolomnost, je govorica o pomnožitvi kapitala razgrela tudi največje hladnokrvneže. V poniznih kočah in v aristokratskih palačah, v revni sobici hišnje in v razkošnem parlorju nadvojvodkinje so ljudje stikali glave v največji veri, zaslepljeni in premagani in pripravljeni za vsak bog. Ljudje so govorili o velikih rečeh, katere je že dosegla Univerzalna, o čudovitih vspehih in nepričakovanih dividendah, kakoršnih ni še nikdar poprej dala nobena družba v tem času svojega obstoja. Dalje so govorili o Družbi zedinjenih parnikov, ki je v kratkem času rodila imenitne rezultate in dosegla, da imajo njeni deleži sto frankov premije. Dalje Karmelski srebrni rudnik s svojim čudežnim proizvodom, o katerem je govoril sveti pridigar iz priznice v katedrali Notre-Dame, da ga je podaril sam Bog vernim kristjanom; potem je druga družba za eksploatacijo silnih žil premoga in zopet druga družba, ki ima udariti s sekro na neizmerno gozdove v gorah Libanona in posekati toliko in toliko lesa vsako leto. Zatem je Turška narodna banka v Carigradu, ki temelji na trdni skali. Skratka: vse, česar se dotakne čudežna Univerzalna banka, se izpremeni v zlato. Vsa ta dolga vrsta podjetij in splošnega napredka, ki kipi dalje in dalje, naravnost opravičuje hitro množenje kapitala. Bodočnost, ki obeta več in več plodonosnega dela, zahteva teh borih petdeset milijonov, ki niso nič drugega kot gola potreba.

(Dalje sledi).

— Ko je Nemčija pogazila malo Belgijo, je bilo mnogo vpitja o kršenju nevtalite. Zdaj zavemiki daviyo malo Grčijo, ker se noče pridružiti vojni, pa je vse v redu.

Če kdo zagovarja čine ene ali druge vojne sile, zagovarja organiziran umor, rop in podiz, zagovarja kapitalizem.

MATI.

Milan Pugalj:

Naše omizje šteje pet ljudi. V nedeljo je zmanjkal profesor Pavel Kosec. Kipar Ambrož nam je povedal, kako je z njim. Mati mu je umrla, starka, ki jih je štela že preko osemdeset. Pogovor se je motal okrog mater. Kakšno blago in ukešu toplo ime je mati! Sakard mehka pesem, kakor glas slata ali žarek solne.

— Eh, je vzklil svetnik Samotajec, tudi pri tem je veliko priučnega; veliko navade; narejenega idealizma. Tudi matere se navadne ženske — brez zamere! Povem primer: Moja pokojna žena je bila preprosta stanuj, ali zame taka ženska, da nisem ne prejne pozneje srečal podobne ali celo enake. Bila je v njej neke vrste milina, ki je prepajala vsa njena dejanja, njene kretnje in njene besede. V njenem govoru je plaval poseben meč, ki se je cedil naravnost iz dobre duše! Mislila, celo, da bi ne bilo moje življenje popolno, ako bi ne pregledal to žensko in vzel drugo, morda lepšo in bogatejšo, morda tudi izobraženejšo.

Ko sem jo poročil, sem imel še majhne dohodke. No, sam sebi imponiram, če se domisljam. S par desetaki sem se ojuščil tako vso, da sem skočil v svetni zakon. Imel sem pri sebi še mater, sivo, sedemdesetletno žensko, ki je vstala na meni z vso silo tiste ljubezni, ki ji pravijo materinska. Niš nisem pomišljal, da te ne pojde skupaj; mlada žena in stara majka. Kar skupaj smo živeli vsi trije v dveh sobah in eni kuhinji.

Včasih, ko ne morem trdno spati valed slabe prebave ali vznemirjenosti živcev, zagledam v temi svojo mater. Izmeta se iz mraka nad vnožje moje postelje in zre vame. Sključen se drži, precej čokata je, obraz ima oster, poln gub in bradavic, a oči majhne, brezbarvne in slabovidne, iskajoče po vzglavju, kakor bi me pogledi ne mogli dotipati. Zdi se mi, ko da bi hotela nekaj silno trpkega povedati, izreči nezmožno prižolbo, ali na upa si, ker ve, da ni sama. Naenkrat se sanje čudno spetajo in zavedam se, da le tihi me na beli postelji moja žena. In obide me občutek, kakor stokrat prej v življenju. Matere nočem žaliti, ker je pač moja mati, a žene zopet ne, ker jo imam rad. In preživim težko noč v potnih, mučnih polsanjah. Na ukešu mi praska in kumi dražjoča materina hoja, vame se ozira obenem njen pretrealjivo nearečni obraz in pridružen vzhdi njenih prsi me čudno mamijo in mučijo. No, takoj vam bo vse to umljivojše!

Svatbeno potovanje brez kapitala je bilo naglo pri kraju. Udomili smo se; žena je rekla, da se je prej matere nekoliko bala, zdaj pa vidi, da je bil strah nepotreben. Dobra ženska je, lahko je z njo izhajati. Mati pa mi je dejala ravno tiste dni na samem takole: — Ta je prava, ta je prava ptica. O, poznam jaz človeka v duhu. Bolj sem ji na poti, kakor pa uveriga, kadar leži klobasa poden pred njim. Utopila bi me v žlici vode! E, vem, kaj dela pri tebi in kako me opraviča! Saj te je že vsega proekrenila na svoje plat. Prej si imel srce za mater, zdaj pa je tako, da se me Bog usmili. Zame ti ni več, ona ti je vse: zlato, angelj, punčica! Videla sem že ljudi, da se imajo radi, ali kaj takega še ne.

— Kaj pa? sem vprašal, ker sem bil v ljubavnih stvarih še posebno z ozirom na mater silovito diakreten.

— Hodiš okoli nje, je hitela brez odmora, kako pa hodiš okoli nje? Sem Lina, tja Lina, kaj delaš, Lina, ali greš na izprehod, Lina, in tako nepretrgoma.

Rečem pa, da je bila resnica ravno narobe: materi sem posvečal tako pozornost zaradi njene starosti in bolehnosti.

No, včasih sem se nato smejal, drugič me je zopet razjezila. Če sem se ji smejal, je dejala:

— Drugim pravijo, da niso možje, sam si pa med vsemi najalabli. Malo poropotaj včasih, oglasi se, če imaš še sploh kaj besede pri hiši! Pogled malo, koliko gre vsa! Denar meče kar skozi okno na cesto!

Če sem se pa razjezil, je rekla: — Niš se ne togti, kaj boš nad menoj robnel? Saj sem ti že rekla, da poznam jaz človeka v duhu! Iznobil bi se me rad, pregovorila

te je! No, pojdem pa sama, mene ne bo treba metati skozi vrata! Napoti sem ti, odveč sem ti, kar svoje stvari komu pobrala, pa grem.

Iz takih položajev sem odhajal nagoma v pisarno in se vračal opoldne domov tako, kakor bi ne bil ničesar govoril, ne ališal. In stregla sva materi oba: žena in jaz. A vse ni nič pomagalo. Njen obraz je bil tako bolesten, trpeč in razjokan; da je bil človek takoj ob vso dobro voljo, če se je le ozri vanj. Po navadi je sedela v prvi sobi na zofi in gledala predse ali pa brala iz rdečecobrobljene male knjige, potiskane z ogromnimi črkami. Mladi, dva mlada človeka, bi se bila rada šla in smejala, a njen trpeči obraz je naju držal kakor v kleščah. Kako bi se človek nasmajal tik njega, kako bi se pokalil? In neprenehoma je vzdihovala tako obupno in globoko, da je človeka zeblu in bolelo.

Žena je mislila, da bi ji najeli kje posebno sobo in plačevali zanj. No, vidite, rad sem imel mater. In tudi to sem uvaževal: Denarja je že vsega skupaj malo, in če se tisto razdelimo, ga ne bo nikjer nič. In tako smo živeli naprej.

Nekega jutra je izbruhnil prepir. Mati je pričela tik okna ihteti. Vprašal sem, kaj ji je.

— Saj si ališal, je rekla. O, ta me daje!

— Niš nisem ališal!

Ti ne bi ališal, tudi če bi me zmerjala z najgršimi besedami, ti se ne bi potegnil zame, tudi če bi me tepla, če bi mi pljuvala v obraz. Ti nisi več moj sin, jaz nimam nikogar več na svetu, sama sem, izgubljena reva...

— Saj ni bilo vendar ničesar! — Kaj mi ni vzela še pomivanja iz rok? Kaj boš tajil, kaj jo boš zagovarjal! Še pomivati ne znam več zanj! Kam sem prišla!

Zdaj je odprla vrata še žena in se oglašila:

— To je pa še vendar od sile, kakor ste vi sitni! Človek gleda, da vam ni treba delati, a vi iščete samo prekrkanja!

Mati — sedemdeset in čez jih je imela — se je zravnila kakor fant, a petsto je sunila od sebe, z drugo roko se je zgrabila pod vratom za prsi in zakričala:

— Od kod si pa, kdo si pa, da se boš drla nad materjo svojega moža? Kakšnega stanu pa si, ko imaš tako široka usta? Na kaj si pa ponosna? Vesela bodi, da te tak človek, kakor je moj sin, pogleda. Nepridiprav ti, črnogledi! Jaz sem mati tvojega moža, jaz sem ti ga izredila jaz sem ti ga dala, moj sin je!

Poznate me, kakšen sem: prepir to je zame grozota. Malo sem miril, pa sem vzel klobuk in palico in bežal od doma. Kako je bilo potem teden dni pri nas, si lahko mislite. Mati se je sesedla, hodila uničena, objokana, nesrečna, vzdihovala in žvela brez jedi. Žena je obiskovala prijateljice, jaz pa sem živel kakor puščavnik: nisem bil ne mož ne fant. In včasih je minilo stiriinajst dni in tudi mesec, predno sta pozabili malo svojo jezo in pričeli govoriti. A ko so se zopet vrnili navadni domači časi, ni bilo nikoli dolgo do takrat, ko je že kako skočil materi v pomoč kak malenkosten povod in nov in še hujši prepri je zavladal v našem stanovanju.

Zjutraj ko sem se unival in oblačil in ko je bila žena na trgu, se me je mati posebno rada privoščila. Postiljala je postelje in globoko, ponarejeno vmes vzdihovala, da je preknil v razposajeni ur siloma smeh iz mene, če sem ga tudi držal nazaj, kar se je dalo. Seveda me je tu in tam zgrabila jeza, da bi bil vso posodo pred seboj razbil. No, kupiti bi jo bil moral, razume se, zopet sam.

— Ti, je rekla ob eni izmed takih ugodnih prilik, kakor vidim, boste nekaj kupili.

— Kaj pa hočem, sem odgovoril, ko pa je navadno tako pride, če se ljudje ženijo.

— Saj meni ni nič, je rekla mati. Zaradi mene jih naj bo deset, stiriinajst naj jih bo, samo če jih imata s čim rediti. Ampak to je dobro, kako molčita! Ti ne rečeš ne bev, ne mev, ona hodi okoli kakor riba, človek mora šele sam opaziti in videti. No zdaj boš pa oča!

Videla je, da v takih pogovorih vedno slabše odgovarjam, in združila se je s staro žensko, satansko in razupito spletkarico, ki je stanovala pod nami in imela dijake. Tja je hodila in tam sta ukrepali o vsem, kar se je tikalo mene in moje žene.

— Neka zgodba mi je prišla misel, mlada ljubezen, eh... — Samo teh ne! je vzklil par. Toliko jih je, kakor žit na smrekah, pa še podobne so kakor listje!

— To češčenje mater, je do stotnik polagoma, to je pretir.

Zamislil se je in po dolgem se ku dodal:

— Neka zgodba mi je prišla misel, mlada ljubezen, eh... — Samo teh ne! je vzklil par. Toliko jih je, kakor žit na smrekah, pa še podobne so kakor listje!

In zasmejal se je skoro žaljivo.

Doživl sem v svoji notranjosti čudne dni. Gnalo me je, da bi bil stopil na hrib, kjer je svet na vsi strani odprt, in klicati in klicati. Kam voziš, življenje, moj tebi voz? Ali se ne obrneš, ali se ne izpremeniš, ali me ne nehaj tlačiti k tlom, a svojo barbarsko peso O, ta niska vsakdanjost, ti okl tsemi dogodki, siiva enoličnost, kdaj vas bo konec? Ali naj bo moja sedanjost in bodočnost?

Bilo je, kakor bi se hotelo ne kaj zrušiti v mojih prsih. Hodi sem okrog top, mrzel, nekako do leč od življenja drugih ljudi in po ušesih mi je zvenelo kakor nakomerna svinčena pesem. K sem napravil, kje je moja krivda valed katere smo vsi nesrečni? tiči v moji ženitvi? In obilo mda da bi se smejal dolgo in hladno strupenim, razsekanim smehom kakor se smejejo blazni ljudje, si grizel ustnice, da bi me bolelo. Tako daleč me je prišlo, da sem mislil o tem, kako bi vse končal. Samokres, vrv, voda, podstrež in spodaj kamenit tlak, strup in primer!

Haha, ali flegmatika ne ubije ako ne umrje sam. Stopil sem me vas na čačico in se smehljaj sv jim in vašim dovtipom.

Nekega večera, ko sva sedela po večerji z ženo na zofi in se pogovarjala, potrkala nekdo na kuhinjska vrata. Najino stanovanje je bilo jako siromašno. Vhod je bil skozi okno in temno, hodnik podobno kuhinjo v prvo sobo. S bi sta imeli po eno okno, ki ne slabo zapiralo. Peči so bile staro razpokane, stropi nizki, pleškari in vse v slabem stanju.

Lina je vstala in šla odpirat. — Kdo bi neki bil? je vprašala zamisljeno.

Jaz sem sedel dalje na zofi, a meneč se za poznega obiskovalca. — Če bi mati prišla, bi ne trčilo sem ališal ženo iz druge sobe?

Čul sem, kako je škripala ključa. In naenkrat je nekdo v kuhinji nečloveško zakričal in razčno se je čul tudi padec mehkega in težkega telesa. Planil sem kuhinjo in pozabil na luč. V pomraku sem videl na hodniku po odprtih vrati čudno pošast. Z raj črn pes z belimi zobmi, spod ženska. Skočil sem nazaj po posvetil sem za bežečo in drsajočo prikaznjo, ki je zavila še stopnicah in videl kos njene krila. Spoznal sem ga: bilo je sto rdeče spodnje krilo s črnimi spiralami, ki ga je kupila Lina moji materi za god.

Čudno mi je bilo. Vse bi se čel izmislil, a tega ne, se mi zdelo. In da more ona to storiti! Vidite, gospoda, to so dne zadeve. Na eni strani to, drugi strani ono, a ti moraš spetno ali nespreno brodit ali aredo. Pripeti se, da včasih človeka ne ve, ali bo preživel tisto, ga je doletelo, ali ne. No, ljudje smo trši od skal. Skale bi pokale, naša sreča ne popokajo, nerodno se izražam, kaj ne? me le razumete!

V kuhinji je ležala brez zavesti moja žena. Dvignil sem jo nesel na posteljo. Bila je ble kakor vosek. Močil sem jo z vodo, s kisom, drgnil jo in jo spravil k zavesti. Gledala je tako čudno... aploh od tedaj ni dala nikoli več tako kakor pri mialim normalno. Oči so ji kar kako krožile po jamicah, vrtile se in punčice so bile velike in hteče. In tudi smehljala se je, ko, kakor se zdrav človek pri pameti nikoli ne smehlja.

Imli smo prezgoden porod. V je umrlo: Lina in njeno dete, sinček. Živela sva zopet z materjo sama, ali zmisla nisem imel zanj. Kadar sem jo po raznih stihlih blodeč pogledal, pa me je punilo. Bilo mi je, kakor bi se zrl... dovolite, da se ne iznim. No, tudi ona je zaspala s tega dne večno spanje.

Malo je prestal, pa se nasmeh kiparju Ambrožu.

— No, kaj me pa tako gledate? je vprašal. Menda ne sodi vse skupaj k mojemu obrazu? sploh k moji zunanosti? E, vedno prej ni sodilo! Sicer pa: govoril sem se, kar ni moja nada.

— To češčenje mater, je do stotnik polagoma, to je pretir.

Zamislil se je in po dolgem se ku dodal:

— Neka zgodba mi je prišla misel, mlada ljubezen, eh... — Samo teh ne! je vzklil par. Toliko jih je, kakor žit na smrekah, pa še podobne so kakor listje!

In zasmejal se je skoro žaljivo.